

Електронне наукове фахове видання "Ефективна економіка" включено до переліку наукових фахових видань України з питань економіки (Наказ Міністерства освіти і науки України від 29.12.2014 № 1528)

**Ефективна
ЕКОНОМІКА**

Дніпропетровський державний
аграрно-економічний університет

№ 7, 2014 [Назад](#) [Головна](#)

УДК: 336.02: 331.1

*Л. М. Яремченко,
асистент кафедри фінансів,
ВНЗ Укоопспілки «Полтавський університет економіки і торгівлі», м. Полтава*

ОЦІНКА МЕХАНІЗМУ ФІНАНСОВОЇ ПОЛІТИКИ СПРІЯННЯ РОЗВИТКУ МАЛОГО ПІДПРИЄМНИЦТВА В АГРАРНІЙ СФЕРІ УКРАЇНИ

*L. M. Yaremchenko,
Assistant of the Finance Department,
Poltava University of Economics and Trade, Poltava*

EVALUATION OF THE FINANCIAL POLICIES MECHANISM TO PROMOTE SMALL ENTERPRISES IN AGRARIAN SPHERE OF UKRAINE

У статті досліджуються методичні підходи щодо оцінки механізму фінансової політики сприяння розвитку малого підприємництва в аграрній сфері. Автором запропоновано власний комплексний підхід щодо оцінки регіональної складової даного механізму за напрямками його реалізації.

The article considers of the methodical approaches evaluation of financial policies mechanism to promote small enterprises in agrarian sphere. The author offers a comprehensive approach to own assessment of the regional component of the mechanism for its realization destinations.

Ключові слова: *мале підприємництво, аграрна сфера, фінансова політика, механізм фінансової політики.*

Key words: *small enterprises, agrarian sphere, financial policies, financial policies mechanism.*

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ. Дослідження методичних підходів щодо оцінки механізму фінансової політики сприяння розвитку малого підприємництва в аграрній сфері, дозволяє стверджувати про їх недосконалість і, зрештою, про відсутність. Дані методики обмежуються вибраним колом показників, які аналізують стан розвитку малого підприємництва агросфери чи його державної підтримки, які на нашу думку, не є комплексними.

АНАЛІЗ ОСТАННІХ ДОСЛІДЖЕНЬ І ПУБЛІКАЦІЙ. Частково питання механізму фінансової політики сприяння розвитку малого підприємництва в аграрній сфері та його оцінки висвітлюються вивчаються у працях вітчизняних та зарубіжних вчених, а саме: У.Б. Бережницької, Н.О. Ботвіної, А.І. Бутенка, З.С. Варналія, О.Є. Гудзь, С.Г. Дриги, П.Ю. Лазура, Н.В. Остапенко, І.М. Сараєвої, Н.С. Танклевської та інших.

ПОСТАНОВКА ЗАДАЧІ. Метою статті є узагальнення існуючих методик та застосування власного комплексного підходу щодо оцінки механізму фінансової політики сприяння розвитку малого підприємництва в аграрній сфері.

ВИКЛАД ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ. Більшість вчених поводять оцінку лише державної підтримки малого підприємництва в аграрній сфері. Так, професор А. Бутенко та к.ф.н. І. Сараєва досліджують ефективності цільових програм розвитку і підтримки при використанні програмно-цільового методу. На їх думку: «ефективність підтримки малого підприємництва – це співвідношення економічного і соціального ефектів від реалізації програмних заходів і необхідних для їх досягнення бюджетних видатків» [1, с. 46]. Оцінку ефективності вчені пропонують проводити за показниками розвитку малого підприємництва щодо рівня наданої підтримки (приріст податкових надходжень, зумовлений підтримкою, кількість підприємств, які скористалися підтримкою [1, с. 47].

Н.В. Остапенко вбачає критеріями ефективності - оцінку економічного ефекту (валовий внутрішній продукт, валовий регіональний продукт, податкові надходження до бюджетів), а також оцінку соціального ефекту (рівень безробіття) [2, с. 79]. Автор досліджує віддачу від фінансово-кредитної підтримки малого підприємництва, розраховуючи при цьому «коефіцієнти кореляції між приростами середнього обсягу фінансування регіональних програм на 1 мале підприємство з приростами частки реалізованої продукції малими підприємствами у загальній структурі обсягу реалізованої продукції, та з приростами податкових надходжень до бюджетів від діяльності малих підприємств» [3, с. 318]. Аналіз впливу спрощеної системи оподаткування – через частку суб'єктів малого підприємництва, що знаходяться на спрощеній системі оподаткування до приросту кількості суб'єктів малого підприємництва [3, с. 319].

Цікавою є методика оцінки ефективності бюджетних програм У.Б. Бережницької [4], що заснована на активізації кредитно-фінансової та інвестиційної підтримки малого підприємництва. Вчена, досліджуючи дане питання користувалась рекомендаціями Міністерства економіки України «Щодо порядку розроблення регіональних цільових програм, моніторингу та звітності про їх виконання» [5] в яких результативні показники програми поділено на чотири групи:

- показники витрат – ресурсне забезпечення програми, визначають обсяги і структуру ресурсів, які забезпечують виконання програми;
- показники продукту – це, зокрема, кількість користувачів товарами (роботами, послугами), виробленими у процесі виконання програми, які використовуються для оцінки досягнення цілей програми;
- показники ефективності – визначаються як співвідношення кількості вироблених товарів (виконаних робіт, наданих послуг) до їх вартості в грошовому або людському вимірі (витрати ресурсів на одиницю показника продукту);
- показники якості – відображають якість вироблених товарів (виконаних робіт, наданих послуг) і оцінюють їх за результатами досягнення ними своєї мети або виконання завдання.

Дана методика є обгрунтованою проте її не можна назвати комплексною, адже вищезгадані показники можна дослідити лише на рівні окремого регіону, проте загальної оцінки ефективності вона не дає.

Наша методика оцінки механізму фінансової політики сприяння розвитку малого підприємництва в аграрній сфері відрізняється від вище наведених. Вона є комплексною і вбачає оцінку ефективності декількох показників на рівні окремо взятих регіонів України та загалом по аграрній сфері.

Оцінку механізму фінансової політики сприяння розвитку малого підприємництва в агросфері ми проводили в 4 етапи:

На 1 етапі проводиться групування регіонів України за певними показниками: рівнем фактичного фінансування з обласних (міських) бюджетів, рівнем кредитного забезпечення та рівнем інституційного забезпечення за 2007-2012 роки.

За допомогою згрупованих даних по конкретних показниках ми на наступному етапі будували «матрицю».

На 2 етапі проводиться оцінка показників ефективності, що зводиться в так звану «матрицю» за чотирма критеріями (високі, середні, низькі та дуже низькі

показники), яким присвоюється певна кількість балів від «0» до «4» (див. табл. 1-3).

За даними таблиці 1 спостерігається чітке лідируюче положення зі 100% фінансування лише за двома областями (Івано-Франківська, Полтавська), за іншими 22 областями спостерігається «плаваюче» лідируюче положення.

Більш, ніж на 50% протягом звітного періоду фінансувалися 17 регіонів, з них на постійній основі лише 7 (Донецька, Закарпатська, Луганська, Рівненська, Тернопільська, Чернівецька та Чернігівська) областей. Не виділялися кошти на фінансування малого підприємництва в аграрній сфері у 3 регіонах України (Київська, Хмельницька, м. Севастополь), що свідчить про вкрай не стабільну ситуацію в даних регіонах.

Таблиця 1.

Матриця оцінки рівня фактичного фінансування заходів підтримки малого підприємництва агросфери з обласних (міських) бюджетів за 2007-2012 роки

		Фактичне фінансування заходів підтримки малого підприємництва протягом 2010-2012 років			
		Високі показники	Середні показники	Низькі показники	Дуже низькі показники
Фактичне фінансування заходів підтримки малого підприємництва протягом 2007-2009 років	Високі показники	«4»	Івано-Франківська Полтавська «3,75»	Вінницька Волинська Запорізька Миколаївська Харківська Черкаська «3,5»	«3,25»
	Середні показники	«3»	Донецька Закарпатська Луганська Рівненська Тернопільська Чернівецька Чернігівська «2,75»	АР Крим Дніпропетровська Житомирська Кіровоградська Львівська Одеська Сумська Херсонська м. Київ «2,5»	«2,25»
	Низькі показники	«2»	«1,75»	Київська Хмельницька м. Севастополь «1,5»	«1,25»
	Дуже низькі показники	«1»	«0,75»	«0,5»	«0»

Авторська розробка. Розраховано автором

За даними таблиці 2, протягом 2007-2012 років спостерігається чітке лідируюче положення за рівнем кредитної підтримки розвитку малого підприємництва в агросфері займають за 11 регіонів.

2 регіони (Кіровоградська та Луганська області) мають «плаваюче» лідируюче положення.

9 регіонів мали середні показники кредитної підтримки протягом 2007-2012 років, 5 - низькі показники та 1 регіон (Закарпатська область) – дуже низькі.

Таблиця 2.

Матриця оцінки рівня кредитної підтримки малого підприємництва агросфери в регіонах України за 2007-2012 роки

		Рівень кредитної підтримки малого підприємництва протягом 2010-2012 років			
		Високі показники	Середні показники	Низькі показники	Дуже низькі показники
Рівень кредитної підтримки малого підприємництва протягом 2007-2009 років	Високі показники	«4»	Дніпропетровська Донецька Запорізька Київська Львівська Одеська Сумська Харківська Херсонська Хмельницька м. Київ «4»	Кіровоградська Луганська «3,5»	«3,25»
	Середні показники	«3»	«2,75»	АР Крим Вінницька Івано-Франківська Миколаївська Полтавська Тернопільська Чернівецька Чернігівська «2,5»	«2,25»

	Низькі показники	«2»	Рівненська «1,75»	Волинська Житомирська Черкаська «1,5»	«1,25»
	Дуже низькі показники	«1»	«0,75»	Закарпатська «0,5»	«0»

Авторська розробка. Розраховано автором

За даними таблиці 3, протягом 2007-2012 років спостерігається чітке лідируюче положення зі 100% рівнем інфраструктурної підтримки розвитку малого підприємництва в аграрній сфері за 7 регіонами (Дніпропетровська, Донецька, Луганська, Миколаївська, Полтавська, Харківська області та м. Київ) За Львівською і Одеською областями спостерігається «плаваюче» лідируюче положення. Житомирська область мала високі показники протягом 2007-2009 років на середні протягом 2010-2012 років.

Більш, ніж на 50% протягом звітного періоду забезпечені підтримкою 5 регіонів, з них на постійній основі лише 4 (АР Крим, Вінницька, Запорізька і Київська). Закарпатська область мала низькі показники протягом 2007-2009 років та середні протягом 2010-2012 років. 7 регіонів мали низькі значення (менше 50%) показника забезпеченості інфраструктурою підтримки, а саме: Волинська, Івано-Франківська, Кіровоградська, Сумська, Херсонська, Хмельницька та Черкаська.

Інші 5 регіонів мали дуже низькі показники інфраструктурної підтримки (Рівненська, Тернопільська, Чернівецька, Чернігівська та м. Севастополь).

Таблиця 3.
Матриця оцінки рівня інфраструктурної підтримки малого підприємництва агросфери в регіонах України за 2007-2012 роки

		Рівень інфраструктурної підтримки малого підприємництва протягом 2010-2012 років			
		Високі показники	Середні показники	Низькі показники	Дуже низькі показники
Рівень інфраструктурної підтримки малого підприємництва протягом 2007-2009 років	Високі показники	Дніпропетровська Донецька Луганська Миколаївська Полтавська Харківська м. Київ «4»	Житомирська Львівська Одеська «3,75»	«3,5»	«3,25»
	Середні показники	«3»	АР Крим Вінницька Запорізька Київська «2,75»	«2,5»	«2,25»
	Низькі показники	«2»	Закарпатська «1,75»	Волинська Івано-Франківська Кіровоградська Сумська Херсонська Хмельницька Черкаська «1,5»	Рівненська «1,25»
	Дуже низькі показники	«1»	«0,75»	«0,5»	Тернопільська Чернівецька Чернігівська м. Севастополь «0»

Авторська розробка. Розраховано автором

На 3 етапі визначається загальний показник, як сума отриманих балів за показників ефективності, що проведена на попередньому етапі.

$$ЗП_{МФП\text{ мпс}} = \sum b_j, \text{ де} \quad (1)$$

ЗП_{МФП} – загальний показник ефективності механізму фінансової політики сприяння розвитку малого підприємництва в аграрній сфері, балів;
b_j – кількість балів j-го показника;

Таблиця 4.
Загальний показник оцінки механізму фінансової політики сприяння розвитку малого підприємництва в аграрній сфері за 2007-2012 роки

Регіон	Показники оцінки			
	фактичне фінансування	кредитна підтримка	інфраструктурна підтримка	загальний
АР Крим	2,5	2,75	2,75	8
Вінницька	3,5	2,75	2,75	9
Волинська	3,5	1,5	1,5	6,5
Дніпропетровська	2,5	4	4	10,5
Донецька	2,75	4	4	10,75
Житомирська	2,5	1,5	3,75	7,75
Закарпатська	2,75	0,5	1,75	5
Запорізька	3,5	4	2,75	10,25

Івано-Франківська	3,75	2,75	1,5	8
Київська	1,5	4	2,75	8,25
Кіровоградська	2,5	3,5	1,5	7,5
Луганська	2,75	3,5	4	10,25
Львівська	2,5	4	3,75	10,25
Миколаївська	3,5	2,75	4	10,25
Одеська	2,5	4	3,75	10,25
Полтавська	3,75	2,75	4	10,5
Рівненська	2,75	1,75	1,25	5,75
Сумська	2,5	4	1,5	8
Тернопільська	2,75	2,75	0	5,5
Харківська	3,5	4	4	11,5
Херсонська	2,5	4	1,5	8
Хмельницька	1,5	4	1,5	7
Черкаська	3,5	1,5	1,5	6,5
Чернівецька	2,75	2,75	0	5,5
Чернігівська	2,75	2,75	0	5,5
м. Київ	2,5	4	4	10,5
м. Севастополь	1,5	2,5	0	4

Авторська розробка. Розраховано автором

На 4 етапі на основі загального показника, визначається рейтинг регіонів України, за рівнем ефективності механізму фінансової політики сприяння розвитку малого підприємництва в аграрній сфері (див. рис. 1).

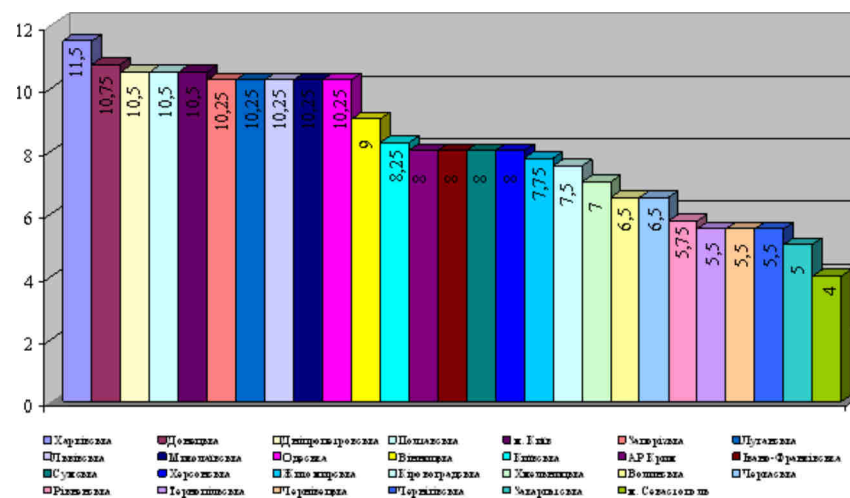

Рис. 1. Рейтинг регіонів України за рівнем ефективності механізму фінансової політики сприяння розвитку малого підприємництва в аграрній сфері

Даний рейтинг показав, що:

- 10 регіонів мають високий показник ефективності механізму фінансової політики сприяння розвитку малого підприємництва в агросфері. Проте «лідуюче» положення займає Харківська область з кількістю балів 11,25. Полтавська область займає 3 місце в рейтингу;

- 9 регіонів - мають середній показник ефективності механізму фінансової політики;

- 8 регіонів - мають низький показник ефективності механізму фінансової політики. Останнє місце в рейтингу з найменшою кількістю балів 4 займає м. Севастополь.

- регіонів з дуже низьким показником не має.

ВИСНОВКИ. Підводячи загальний підсумок щодо оцінки ефективності механізму фінансової політики сприяння розвитку малого підприємництва в аграрній сфері, ми можемо стверджувати, що дана методика є комплексною та дозволяє в повній мірі оцінити всі сильні та слабкі місця механізму. Оцінка показала, що механізм реалізації фінансової політики сприяння розвитку малого підприємництва в агросфері не є повноцінно дієвим, проте в окремих регіонах відзначається достатньо високий рівень підтримки даного сектору економіки, як з боку державних, так і недержавних інституцій. Отже, необхідним є забезпечення реалізації цього механізму у відповідності до завдань фінансової політики держави, а також злагоджене функціонування всіх його елементів.

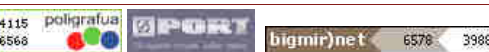
ЛІТЕРАТУРА.

1. Бутенко А. Державна підтримка підприємницького сектору України: досвід і проблеми / А. Бутенко, І. Сараєва // Економіка України. - 2012. - № 5. - С. 41-51.
2. Остапенко Н.В. Економічна сутність підтримки розвитку малого підприємництва / Н.В. Остапенко // Інноваційна економіка. - 2012. - № 3 (29). - С. 77-81.
3. Остапенко Н.В. Методика оцінки впливу державної фінансової підтримки на розвиток малого підприємництва / Н.В. Остапенко // Економічний аналіз. - 2012. - №10. - Ч.1 - С. 317-321.
4. Бережницька У.Б. Ефективність бюджетних програм фінансово-кредитної підтримки малого підприємництва / У.Б. Бережницька // Вісник КНТЕУ. — 2010. — №1. — С.44-58.
5. Про затвердження Методичних рекомендацій щодо порядку розроблення регіональних цільових програм, моніторингу та звітності про їх виконання. Наказ Міністерства економіки України від 4 грудня 2006 р. №367. [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://www.me.gov.ua/>

REFERENCES.

1. Butenko A. and Saraieva I. (2012), "State support of the business sector in Ukraine: experience and problems" *Ekonomika Ukrainy*, vol. 5, pp. 41-51.
2. Ostapenko N.V. (2012), "The economic essence support small business development" *Innovatsijna ekonomika*, vol. 3 (29), pp. 77-81.
3. Ostapenko N.V. (2012), "Methods of assessing the impact of government financial support for small business development" *Ekonomichnyj analiz*, vol. 10, no.1, pp. 317-321.
4. Berezhnits'ka U.B. (2010), "The effectiveness of the budget programs of financial support of small business" *Visnyk KNTEU*, vol. 1, pp. 44-58.
5. Ministry of Economy of Ukraine "Order of the Ministry of Economy of Ukraine " On approval of guidance on the procedure for developing regional programs, monitoring and reporting on their performance" available at: <http://www.me.gov.ua/> (Accessed 10 May 2014).

Стаття надійшла до редакції 16.07.2014 р.

ТОВ "ДКС Центр"